

УДК 378.4:911.375

DOI: 10.31673/2786-7412.2023.023857

Євген ШКУРОВ

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики та реклами

Державного торговельно-економічного університету, м. Київ

ORCID ID: 0000-0001-5947-599X

e-mail: e.shkurov@knute.edu.ua

Evgeny SHKUROV

candidate of philological sciences,

Associate Professor of the Department of Journalism and Advertising

State University of Trade and Economics, Kyiv

ORCID ID: 0000-0001-5947-599X

e-mail: e.shkurov@knute.edu.ua

УНІВЕРСИТЕТИ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

UNIVERSITIES AS A FACTOR OF SOCIAL DEVELOPMENT OF THE CITY

Стаття розглядає зростаючу роль університетів у розвитку міст. Указано на потенціал та роль університетів як активних учасників соціальних процесів в контексті сталого розвитку міст, а не лише як освітніх і наукових центрів. Акцентовано увагу на потенціал партнерства між університетами, місцевою владою та бізнесом. Підкреслено важливість координації на різних рівнях управління, оскільки університети виступають як одні із ключових учасників у вирішенні міських проблем і можуть бути активними соціальними агентами на локальному та глобальному рівнях. Університети стають активними учасниками у вирішенні міських проблем і формуванні «розумних» міст.

Ключові слова: університет, вища освіта, урбаністика, сталий розвиток.

In a contemporary world increasingly grappling with urbanization challenges, the role of universities as hubs for scientific, educational, and cultural activities is intensifying. This article explores how higher education institutions can make a significant social contribution to urban infrastructure development. Particular emphasis is placed on partnerships between universities, local governance, and business sectors, collaboratively implementing projects with extensive societal impact. Principles of sustainable development are examined as a key component of such collaborations. The paper underscores the need for multi-level interaction between universities and different tiers of governance, ranging from local to European levels. The significance of active university involvement in societal matters and the coordination of actions across multiple governance levels to effectively address contemporary challenges are highlighted. Modern universities are extending their role

as drivers of regional development beyond traditional academic functions. Through partnerships with business, local authorities, and the community, they can aptly respond to regional challenges and foster an innovative culture. Universities can play a pivotal role in addressing urban issues, including environmental, transportation, and social challenges. Their active participation in local politics and economics can contribute to the formation of more sustainable and «smart» cities. Universities are evolving into active social participants, interacting on both local and global scales. They become centers of culture and political influence while safeguarding academic freedom and critical thinking in an era of disinformation. It is anticipated that the physical and virtual spaces of universities will complement each other, enhancing adaptability and innovation in educational and social contexts. Strategic planning and engagement with diverse social groups are key for a university to become an effective agent of positive societal change.

Keywords: *University, Higher Education, Urbanism, Sustainable Development.*

Постановка проблеми. Університети є не просто місцями навчання, а одними з ключових інституцій в міському просторі, які можуть слугувати каталізаторами соціального і економічного розвитку. У зв'язку з актуальними політичним та суспільним розвитком, розвиток університетів в Україні потребує підходу, який би поєднував національні, регіональні, та європейські інтереси. Це стає особливо важливим у контексті війни, пандемії, економічної кризи. Університети можуть стати інтелектуальними центрами, де аналізуються та формуються нові моделі адаптації та відновлення міст і країни в умовах кризи. Вони здатні проводити системні наукові дослідження в сферах, критично важливих для міст та регіонів, зокрема економіки, розбудови культури, енергетики, медицини, цифрових технологій тощо. Це також і організації, де може відбуватися активний діалог між громадянським суспільством, урядом і приватним сектором.

Університети повинні активно взаємодіяти на різних рівнях, від місцевого до європейського, щоб забезпечити гнучкість, реактивність та стійкість у сьогочасній нестабільності. Для цього університети перш за все мають сприяти формуванню єдиного бачення розвитку вищої освіти та науки. Оскільки вища освіта та наукові дослідження залишаються в основному в компетенції національних та регіональних органів влади, є велика потреба в координації та взаємодії між різними рівнями управління освітою та освітніми установами. Це особливо важливо для забезпечення якісної освіти, ефективних наукових досліджень та розробки інновацій. При цьому університети можуть координувати свої зусилля з місцевою владою для реалізації проектів, спрямованих на підвищення якості життя, зокрема, в містах. Це може стати частиною ширшої стратегії, яка забезпечує взаємозв'язок між академічними дослідженнями, місцевою політикою та потребами жителів. В умовах сучасних викликів, університети постають не лише осередками наукових досліджень, але й активними учасниками в розв'язанні нагальних міських проблем, серед яких наслідки системних криз, забруднення повітря, перенаселеність, проблеми з інфраструктурою, доступ до якісної медицини тощо.

Соціальна нерівність та демографічні зміни в багатьох країнах Європи наразі тиснуть навіть на потужні соціальні системи ЄС. Важливо, що за цих умов вища освіта продовжує бути ключовим фактором соціоекономічної мобільності в

Європі. Це робить навчання на протязі життя, доступ, рівність та інклюзію ключовими питаннями для університетів Європи. Проект «Universities without walls. A vision for 2030», ініційований EUA, зокрема покликаний може інструментом реалізації цього [17].

У сучасних містах проявляються більшість ключових соціальних і економічних викликів: міграція, безробіття, проблеми із медициною тощо. Університети можуть відігравати роль «соціальних ліфтів» для місцевих жителів, надаючи їм можливість соціоекономічної мобільності. Інтеграція університетів у міське життя сприятиме ширшому доступу до інтелектуальних ресурсів для місцевої спільноти, партнерству з місцевими організаціями, зокрема за рахунок розробки курсів та програм, які зосереджуються на розв'язанні місцевих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для дослідження важливо розглянути актуальні праці з питань інформаційного суспільства та впливу інформаційного суспільства на освіту, оскільки сучасні міста та університети розвиваються в нових реаліях. Вагоме значення для розуміння реалій інформаційного суспільства становлять роботи М. Кастельса, де проаналізовано як інформаційні технології та цифрові комунікації переформовують глобальний світ, економіку та культуру [6]. Дж. Сіменс аналізує як технології змінюють підхід до здобуття знань в умовах цифрової ери [16]. С. Хан показує, як цифрові технології можуть радикально трансформувати традиційні методи навчання [14]. О. Дубасенюк розглядає загальні тренди в українській вищій освіті [5]. М. Денисенко та С. Бреус фокусуються на конкретних проблемах, які перешкоджають розвитку вищої освіти [4]. У. Парпан розглядає, як українська вища освіта може адаптуватися до глобальних і європейських стандартів, зокрема у контексті інтеграційних процесів [7]. Важливими є праці, де проаналізовано вплив закладів вищої освіти на розвиток регіонів. Так, роботи І. Ховрак присвячені комплексному аналізу ролі вищих навчальних закладів у регіональному розвитку [9; 10]. Н. Провотар та Х. Щурик фокусуються на соціо-економічному та культурному впливі вищих навчальних закладів на розвиток місцевих спільнот [9] тощо.

Мета нашого дослідження – проаналізувати соціальний внесок університетів як частини міського середовища.

Виклад основного матеріалу. Питання сталого розвитку стають все більш нагальними, і університети також мають спрямувати свої освітні, наукові та культурні засоби на досягнення цілей сталого розвитку, встановлених ООН. Зокрема, університети, які традиційно є центрами знань і культури, можуть стати ключовими учасниками в розв'язанні сучасних проблем міст, від екологічних викликів до соціальної нерівності. Це може включати в себе створення нових дисциплін, курсів та дослідницьких програм, які фокусуються на відновленні територій, екологічній стійкості та соціальній справедливості. Європейський проект «Universities without walls. A vision for 2030» зорієнтований на те, що в 2030 році університети будуть глибоко залученими в суспільні процеси, зберігаючи при цьому свої ключові цінності [17]. Вони стануть двигунами суспільних змін, фокусуючись на місіях навчання та дослідження, інновацій та культури. Разом із тим, «освітня діяльність в умовах глобалізації суспільства зазнає безперервних кардинальних змін, пов'язаних з інформатизацією, розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), збільшенням темпу прискорення зростання знань, докорінною і швидкою динамікою змін затребуваних на ринку

праці компетенцій та професійних вимог», як відзначають В.М. Бабаєв, Г.В. Стадник та Т.В. Момот [2], таким чином, на перші місця у питанні розвитку та становленні вищої освіти виходить питання цифровізації.

Університети у найближчі роки стануть «спільнотами вчителів, академіків і професійних співробітників з відкритими межами» [17]. Університети можуть бути центрами культурного життя міста, організовуючи заходи, конференції, виставки, які сприяють культурному обміну, у тому числі в онлайн-форматі. Таким чином, університети перетворюються на більш активних учасників суспільного життя. Як інтегровані центри локальних досліджень, вони стають незамінними у формуванні ефективних адміністративних рішень. Вони можуть продовжувати співпрацю і на місцевому, національному та міжнародному рівнях, залучаючи провідних експертів, у тому числі міжнародного рівня. В цьому контексті, університети стають ключовими учасниками у формуванні технологічної, етичної та соціальної агенди суспільства.

В умовах війни, глобальних криз, політичної напруги та дестабілізації демократичних інститутів, університети взаємодіють як оплоти академічної свободи, підтримуючи критичне мислення. Ця роль стає ще більш важливою в епоху дезінформації, де університети можуть служити противагою, просуваючи наукову обґрунтованість і взаєморозуміння. Також університети посилюють міжнародну співпрацю, особливо в сферах науки та освіти. Це включає стратегічний вибір партнерств і проектів, які не тільки відповідають цілям сталого розвитку країни, але й загальний мають позитивний соціальний вплив, зокрема на місцевому рівні. Також університети можуть бути інтегрованими центрами локальних досліджень, що фокусуються на місцевих проблемах, включаючи транспорт, здоров'я та соціальні послуги. Університети можуть створювати центри, що надають соціальні послуги, включаючи лікарську допомогу, як це робить це робить Національний медичний університет О.О. Богомольця, психологічну підтримку тощо. Така інтеграція робить їх незамінними у формуванні ефективних стратегічних та тактичних адміністративних рішень.

В майбутньому фізичні та віртуальні простори університетів будуть інтегровані таким чином, що один доповнюватиме інший: фізичний кампус залишиться місцем соціальної взаємодії, тоді як віртуальний простір зробить освітню діяльність більш доступною та «повсюдною». Як зазначають В.М. Бабаєв, Г.В. Стадник та Т.В. Момот, «розвиток цифрових технологій та збільшення попиту на вищу освіту стимулює створення університетів нового типу: мега університетів (mega universities) та мережі університетів без кордонів (borderless networks of universities)» [2]. Віртуальні простори нового типу здатні зробити спеціалізовані курси доступними для широкої громадськості, що сприятиме рішенням міських проблем. Така синергія може надати високу адаптивність та інноваційність, але на сьогоднішній день інноваційні процеси у вищій освіті залишаються стихійними і нецільовими. При цьому, як зазначає В. Арешонков, «перехід від традиційного університету до цифрового передбачає не лише кількісне накопичення технічних засобів, а зміну цілей, пріоритетів, корпоративної ідеології, організаційних принципів і підходів, структури закладу тощо» [1]. В кінцевому підсумку, для ефективного використання обох просторів – фізичного та віртуального – необхідно не просто їх взаємодоповнюваність, але й висока ступінь стратегічного планування та координації інновацій. Це дозволить університетам стати дійсно адаптивними і відповідати викликам сучасної

освітньої та соціальної реальності. Створення єдиного інформаційного середовища в університеті має на меті покращення якості та ефективності навчального процесу, активізацію наукової діяльності, а також збільшення оперативності та ефективності управління, відзначає В. Гужва [3].

Міжнародна співпраця продовжує бути важливою для високоякісних досліджень і інновацій, а також для навчання та викладання. Зокрема, міжнародна співпраця може сприяти й обміну найкращими практиками у галузі урбаністики та розбудови міста, у тому числі із використанням кейсів конкретних міст. Обмін актуальним досвідом може зробити міста більш стійкими та інклюзивними. Університети в 20-х роках XXI ст. будуть «вітринами мирної і конструктивної європейської та міжнародної співпраці» [17]. У контексті євроінтеграційних зобов'язань України актуалізується потреба в тісній взаємодії університетів з реальним економічним і соціальним простором, у тому числі загальноєвропейського рівня.

Разом із тим, сучасні заклади вищої освіти перетворюються з ізольованих «фабрик знань» у комплексні платформи для розвитку особистості, які здатні відповідати на глобальні виклики. Це вимагає не просто адаптації до потреб ринку праці, а й формування у студентів критичного мислення, етичних норм та соціальної відповідальності. Важливо підкреслити, що інноваційна активність ЗВО має бути орієнтована не лише на розвиток науково-технічного потенціалу, але і на реалізацію соціальних ініціатив, зокрема на місцевому рівні. Співпраця з бізнесом, владою та громадськістю міста може сприяти збалансованому регіональному розвитку, включаючи розв'язання проблем екології та соціальної справедливості. Створення кластерів інновацій, що включають університети, бізнес та громадські організації, може сприяти балансу між економічним зростанням та соціальною справедливістю. М. Кастельс слушно відзначає, що «нова економіка, яку очолює Інтернет-бізнес, не є онлайн-економікою, вона є економікою, яку рухають інформаційні технології, яка залежить від самопрограмованих кадрів та яка орга нізована навколо комп'ютерних мереж. Це, мабуть, і є джерела зростання продуктивності праці, і відповідно створення багатства у вік Інформації. Однак, якщо праця є джерелом продуктивності, то творча сила праці та ефективність організації бізнесу зрештою залежить від інновацій» [6]. Таким чином, вищі навчальні заклади мають не просто готувати студентів до вступу на робочий ринок, але й формувати у них здатність до творчого використання інформаційних технологій для розв'язання комплексних проблем.

Враховуючи поточні виклики та швидкі зміни в Європі та у світі, університети можуть стати ключовими агентами соціальних, економічних та екологічних трансформацій. Пандемія, хоча і внесла перешкоди, послугувала катализатором для інновацій, особливо у сфері дистанційної освіти та онлайн-досліджень. Університети також мають потенціал служити платформами для громадського діалогу та участі. Лекції та семінари на громадські теми можуть зблизити університети та місцеві громади, створюючи партнерства для розв'язання конкретних проблем. Соціальна відповідальність може спонукати університети розробляти програми, які є доступними для студентів з різних соціально-економічних верств. Співпраця з благодійними організаціями, школами, і державними установами для громадських проєктів є ще одним важливим аспектом питання. Університети можуть бути інтелектуальними

центрами для ГО та стартапів, науково-дослідних проектів і соціальних ініціатив, які вирішують місцеві проблеми. Таким чином університети мають можливість ініціювати та підтримувати проекти, спрямовані на розв'язання конкретних проблем міста.

При цьому реалізація ефективної взаємодії з ринком праці міста, зокрема шляхом стажувань, менторських програм та інших проектів, може забезпечити актуальність підготовки випускників та адаптувати їх уміння для потреб регіону. Освітні програми мають бути пластичними, інтегруючи онлайн-формати та реальні проекти, і відкритими для швидких курсових змін відповідно до соціальних та економічних викликів. Мультидисциплінарність в наукових дослідженнях та активна взаємодія з різними акторами можуть перетворити університети на потужні інструменти соціальної трансформації. Університет має активно залучатися в розвиток місцевої громади через надання освітніх послуг, консультацій, ініціацію громадських проектів та інші форми співпраці. Також важливою є робота з партнерами з бізнесу та органами влади для забезпечення сталого розвитку та екологічної безпеки. Усі ці дії вимагають від університету високого рівня прозорості, етичності та підзвітності перед суспільством. Це, у свою чергу, підкреслює важливість підготовки студентів, які розуміють цінність соціальної відповідальності і готові брати активну участь у вирішенні суспільно важливих проблем.

Якість життя суспільства тісно зв'язана з якістю вищої освіти, тому держава має забезпечувати умови для максимальної ефективності університетів, які в обмежених системах не можуть реалізувати свій потенціал. Університети, які прагнуть до соціальної відповідальності, інтегрують цінності справедливості та доброчесності в усі аспекти діяльності. Це виявляється в підтримці студентських ініціатив, міжкультурних програм, волонтерства, що потребує системного підходу, активної взаємодії зі суспільством та стратегічного планування, яке узгоджується зі стейкхолдерами. Зокрема, це може мати позитивний вплив на внутрішній і зовнішній соціальний капітал університету та його випускників, підвищуючи інноваційний, культурний та господарчий потенціал міста та держави. Університети, які активно взаємодіють із місцевими спільнотами, бізнесами та урядами, мають змогу більш ефективно планувати свою діяльність, а також реагувати на суспільні потреби. Стратегічне планування та узгодження з ключовими стейкхолдерами може зробити ці університети реальними агентами соціальної зміни.

Університети служать каталізаторами регіонального розвитку, інтегруючи підприємницьку, академічну та соціальну моделі діяльності. Через свої програми наукової та громадської активності, університети можуть активізувати місцеві спільноти та сприяти їх інтеграції. Зв'язки з промисловістю та місцевою політикою спонукають до розвитку економічних кластерів та вирішення соціальних проблем. Це вимагає адаптивної багаторівневої стратегії, яка забезпечує гармонійний розвиток регіону. В контексті освітнього процесу, є тенденція до збільшення диференціації і індивідуалізації, завдяки варіативним програмам та персоналізованим підходам до навчання. Комплексна модель взаємодії університету і суспільства реалізує синергетичну взаємодію, оскільки університети можуть діяти як інкубатори для місцевих інновацій, надавати експертний аналіз та наукову підтримку для планування і розвитку міста і його акторів, а також залучати студентів у реальні проекти, що впливають на якість

життя в місті. Це вкрай важливо, оскільки, як слушно відзначають М. Денисенко та С. Бреус, «рівень розвитку і використання сучасних технологій визначається не тільки розвитком матеріальної бази, а головним чином – рівнем інтелектуалізації суспільства, його здатністю засвоювати та застосовувати нові знання» [3]. В контексті життя міста, рівень розвитку та адаптації сучасних технологій є відображенням не просто фізичної інфраструктури міста, але, перш за все, інтелектуальної капіталізації потенціалу його жителів.

Сучасний університет перетворюється в активного учасника регіонального розвитку, виходячи за рамки традиційної академічної ролі. Соціально-економічні умови швидко змінюються, особливо в умовах глобалізації. Університети, які відзначаються гнучкістю та можливістю адаптації, створюють більш ефективну модель взаємодії з суспільством і бізнесом. Стратегічні партнерства і мультидисциплінарний підхід дозволяють їм реагувати на нові виклики більш продуктивно. Через стратегічні партнерства з бізнесом, владою і громадськістю, університети можуть внести конкретний вклад у рішення регіональних проблем, від екології до економіки, тим самим формуючи інноваційну культуру. ЗВО також стає джерелом кваліфікованого персоналу для місцевого ринку праці, забезпечуючи ефективне співробітництво між академічними та промисловими секторами.

У контексті глобальних тенденцій, важливим є переосмислення змісту вищої освіти. Це включає в себе зростаючу роль соціальних і гуманітарних дисциплін, як це спостерігається, наприклад, в технічних університетах США і Японії [5]. Такий підхід сприяє не лише науково-технічному, але і комплексному духовному розвитку студентів. Ці тенденції можна розглядати як вплив соціально-економічних умов, що вимагають більш гнучких, інтегрованих моделей вищої освіти. Стратегічні партнерства та мультидисциплінарний підхід стають ключовими факторами ефективної адаптації університетів до цих викликів.

Екологічні, соціальні та просвітницькі ініціативи на рівні університетського кампусу можуть слугувати моделлю для більших регіональних змін. Через спільні проекти та публічні заходи, університет стає платформою для діалогу між урядами, підприємствами та громадськими організаціями. Традиційна консервативність вищих навчальних закладів поступово змінюється на користь більш компетентно-орієнтованої моделі. Аналіз європейських та вітчизняних тенденцій підкреслює необхідність переходу від простої поінформованості до формування професійної компетентності студентів. Спільні проекти та публічні заходи, що організуються університетами, відкривають простір для діалогу між всіма ключовими стейкхолдерами: урядами, бізнесом та громадськими організаціями, що сприяє створенню міжсекторальних партнерств, які можуть розв'язувати виклики міського розвитку в комплексний спосіб.

Висновки і пропозиції. Сучасні університети все більше виступають як каталізатори розвитку міського простору. Вони не лише забезпечують освіту, але і стають важливими учасниками в розв'язанні міських проблем. Через партнерства з місцевою владою та бізнесом, університети можуть ініціювати та підтримувати різноманітні проекти: від створення «зелених зон» до оптимізації громадського транспорту. Сучасні університети стають активними учасниками в регіональному розвитку, виходячи за межі своєї класичної академічної ролі. Здатність адаптуватися та стратегічні партнерства з бізнесом і владою допомагають їм ефективно вирішувати регіональні проблеми, від екології до економіки.

Університети також забезпечують кваліфіковані кадри для місцевого ринку. В контексті глобалізації, вища освіта переосмислює свою роль, акцентуючи увагу не лише на технічних, але і на соціальних та гуманітарних дисциплінах, що відображає потреби сучасного суспільства. Вони можуть стимулювати розвиток наукових парків, стартапів, а також культурної та іншої інфраструктури, яка покращує якість життя в місті. Технологічні інновації, особливо в сферах штучного інтелекту та цифрових технологій, вимагають постійної адаптації університетів, не лише щодо того, як вони ведуть наукові дослідження, але і в тому, як підготовлюють студентів до майбутнього ринку праці. Залучення студентів та випускників до реальних міських проектів через стажування та роботу з місцевими органами та бізнесами дозволяє реалізовувати безпосередній вплив на оновлення та відбудову міст відповідно запитам інформаційної епохи. Водночас, в контексті глобалізації та змін у соціально-економічних умовах, університети активізують діяльність в галузі соціальних і гуманітарних наук. Це важливо для гармонійного розвитку міського середовища, оскільки такий підхід враховує не лише технічні, але і соціальні, культурні та психологічні аспекти життя містян.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Арешонков В. Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. *Вісник НАПН України*, 2020. № 2 (2). С. 1–6.
2. Бабаєв В.М., Стадник Г.В., Момот Т.В. Цифрова трансформація в сфері вищої освіти в умовах глобалізації. *Комунальне господарство міст. Економічні науки*, 2019. № 2. С. 2–9.
3. Гужва В.М. Цифрова трансформація університетів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 2019. № 21. С. 597–604.
4. Денисенко М.П., Бреус М.П. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи. *Вчені записки університету «КРОК». Серія : Економіка*, 2013. Вип. 33. С. 17–24.
5. Дубасенюк О.А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи. *Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура* : матеріали Всеукр. конф. Київ, 2011. С. 135–142.
6. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Київ, 2007. 304 с.
7. Парпан У. Парадигма вищої освіти в умовах інтеграційних викликів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки*, 2018. № 889. С. 30–36.
8. Провотар Н.І., Шурик Х.М. Вплив університетів на розвиток малих і середніх міст. *Професор Юрій Полянський: від плакорів Поділля до засніжених Анд*: матеріали Всеукр. онлайн-семінару, приуроченого 130-річчю з дня народження географа, геолога, археолога Полянського Юрія Івановича. Тернопіль : Вектор, 2022. С. 98–101.
9. Ховрак І.В. Забезпечення збалансованого регіонального розвитку на засадах соціальної відповідальності закладів вищої освіти. *Кременчук*. 2020. 719 с.
10. Ховрак І. Вплив університетів на збалансований розвиток регіонів: український контекст. *Ідеологія та політика*, 2019. № 2 (13). С. 47–66.

11. Шкуров Є., Єнін М., Коломієць Т., Лаундра К. Глобалізаційні процеси в сучасному місті. *Вісник НТУУ «КПІ» : Політологія. Соціологія. Право*, 2021. № 3 (51). С. 19–30.
12. Шкуров Є. Рекламне знання у професійній підготовці психолога. *Актуальні проблеми фахової підготовки здобувачів спеціальності 053 Психологія: збірник матеріалів Міжуніверсит. наук.-практ. семінару*. Київ, 2022 С. 6–10.
13. Castells M. *The Rise of the Network Society*. Second edition With a new preface. Singapore, 2010. URL: https://urb.bme.hu/wp-content/uploads/2014/05/manuel_castells_the_rise_of_the_network_societybookfi-org.compressed.pdf (дата звернення: 18.10.2023).
14. Khan S. *The one world schoolhouse : education reimaged*. New York. 2012. 250 p. URL: <http://net-workingworlds.weebly.com/uploads/1/5/1/5/15155460/the-one-world-schoolhouse-salman-khan.pdf> (дата звернення: 18.10.2023).
15. Perevozova I., Fayvishenko D., Melnykovych O., Nemish Yu., & Shkurov Ye. Formation of a brand of sustainable industrial development in the postwar period. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2022. Vol. 3. P. 179–184.
16. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2005. Vol. 2. URL : https://jotamac.typepad.com/jotamacs_weblog/files/connectivism.pdf (дата звернення: 18.10.2023).
17. Universities without walls: A vision for 2030, 2021. URL : <https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf> (дата звернення: 18.10.2023).

REFERENCES

1. Areshonkov, V.Yu. (2020), «Digitization of higher education: challenges and responses», *Visnyk NAPN Ukrainy*, vol. 2(2), P. 1–6.
2. Babaiev, V.M., Stadnyk, H.V., & Momot, T.V. (2019), «Digital transformation in the sphere of higher education in the context of globalization», *Komunalne gospodarstvo mist*, Ekonomichni nauky, vol.2, P. 2–9.
3. Guzhva, V.M. (2019), «Digital transformation of universities», *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*, vol. 21, P. 597–604.
4. Denysenko, M.P., & Breus, M.P. (2013), «Higher education in Ukraine: problems and prospects», *Vcheni zapysky universytetu «KROK»*, vol. 33, P. 17–24.
5. Dubasenyuk, O. A. (2011), «Development of higher education: trends and prospects», *Lyudynotsentrizm yak osnova humanitarnoi polityky Ukrainy: osvita, politika, ekonomika, kultura*, P. 135–142.
6. Kastels, M. (2007), *Internet-halaktyka [The Internet Galaxy]*, Kyiv, Ukraine
7. Parpan, U. (2018), «The paradigm of higher education in the conditions of integration challenges», *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, № 889, P. 30–36.
8. Provotar, N.I., & Shchuryk, Kh.M. (2022), «The impact of universities on the development of small and medium-sized cities», *Professor Yurii Polyanskii: vid plakoriv Podillia do zasnizhenykh And*, P. 98–101.
9. Khovrak, I.V. (2020), *Zabezpechennya zbalansovanoho rehionalnoho rozvytku na zasadakh sotsialnoi vidpovidalnosti zakladiv vyshchoi osvity [Ensuring balanced*

- regional development based on the social responsibility of higher education institutions], Kremenchuk, Ukraine.
10. Khovrak, I. (2019), «The impact of universities on balanced development of regions: the Ukrainian context», *Ideolohiya ta politika*, vol. 2(13), P. 47–66.
 11. Shkurov, Ye., Yenin, M., Kolomiiets, T., & Laundra, K. (2021), «Globalization processes in the modern city», *Visnyk NTUU «KPI» : Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo*, vol. 3(51), P. 19–30.
 12. Shkurov, Ye. (2022), «Advertising knowledge in the professional training of psychologists», *Aktualni problemy fakhovoi pidhotovky zdobuvachiv spetsialnosti 053 Psykholohiya*, P. 6–10.
 13. Castells, M. (2010), *The Rise of the Network Society*. Second edition With a new preface, Singapore, [Online], available at: https://urb.bme.hu/wp-content/uploads/2014/05/manuel_castells_the_rise_of_the_network_societybookfi-org.compressed.pdf (Accessed 18 October 2023).
 14. Khan, S. (2012), *The one world schoolhouse: education reimagined*. New York, [Online], available at: <http://net-workingworlds.weebly.com/uploads/1/5/1/5/15155460/the-one-world-schoolhouse-salman-khan.pdf> (Accessed 18 October 2023).
 15. Perevozova, I., Fayvishenko, D., Melnykovych, O., Nemish, Yu., & Shkurov, Ye. (2022), «Formation of a brand of sustainable industrial development in the postwar period», *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, vol. 3, P. 179–184.
 16. Siemens, G. (2005), *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, vol. 2, [Online], available at: https://jotamac.typepad.com/jotamacs_weblog/files/connectivism.pdf (Accessed 18 October 2023).
 17. *Universities without walls: A vision for 2030*, (2021), [Online], available at: <https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf> (Accessed 18 October 2023).